

MLADI IN TRG DELA V ČASU GOSPODARSKE KRIZE

Wiljem Spruk, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

JEL: J110, J490

UDK 331.5 (497.4)

Povzetek

Mlade generacije, ki se danes izobražujejo, končujejo izobraževanje ali vstopajo na trg dela, ter mladi, ki so brezposelni, so izjemno pomemben del ponudbe trga dela. Zaradi izrazito negativnih demografskih trendov si Slovenija ne more privoščiti, da bi se zaradi sedanjega premajhnega povpraševanja na trgu dela ta potencial začel izgubljati. Razlogi za izgubljanje delovnega potenciala med mladimi, ki ga bomo občutili že takoj po koncu sedanje krize, so zlasti: pogosta obdobja brezposelnosti, prekerne zaposlitve na delih, ki so pod ravno stopnjo in vrste dosežene izobrazbe mladih, odhajanje v tujino (beg znanja), umikanje s trga dela zaradi neuspešnega iskanja zaposlitve ipd. Na drugi strani prihaja v Sloveniji do neuskkljenosti mreže izobraževalnih programov na srednješolski in terciarni ravni s potrebami trga dela. Rešitve za ključne probleme našega izobraževalnega sistema bi morali skupaj iskati tako nosilci politike izobraževanja in zaposlovanja kakor tudi socialni partnerji, zlasti delodajalci. Brez izrazite vključenosti slednjih v vse faze priprave in izvedbe izobraževalnih programov ne moremo zagotoviti mladim kakovostnega poklicnega in strokovnega izobraževanja ter prehajanja v zaposlitve prek pripravniških in podobnih shem praktičnega uvajanja v poklicno delo.

Ključne besede: mladi, brezposelnost, izobraževanje, neskladja na trgu dela

Abstract

The young generations who are now in education, finishing their education or entering the labour market and the young unemployed, are an extremely important part of the supply side of the labour market. Due to the highly negative demographic trends, Slovenia cannot afford to lose their potential, in spite of the current lack of demand on the labour market. Reasons for loss of employment potential among young people, which will be felt immediately after the end of the current crisis, are in particular frequent episodes of unemployment, precarious employment in jobs whose requirements are below the levels and different from the types of educational attainment of the young people, leaving abroad (brain drain) and withdrawal from the labour market due to unsuccessful job-seeking. On the other hand, there is a mismatch between educational programmes at both secondary and tertiary levels and the needs of the labour market. Solutions to the key problems of our education system should be found by policy makers in the education and employment areas and social partners, in particular employers, together. Without the inclusion of the latter in all stages of preparation and implementation of programmes, there is no guarantee for young people of high-quality vocational education or transition to employment through apprenticeship schemes and similar practical introductions to working life.

Key words: youth unemployment, labour market mismatch, education, Slovenia

1. Uvod

Gospodarska kriza močno vpliva na trg dela, posebej močno pa je prizadela tiste skupine, ki imajo že v obdobjih gospodarske rasti težave z uspešnim nastopom na trgu dela. Mednje se uvrščajo tudi mladi, ki šele vstopajo na trg dela. Ob iskanju prve zaposlitve se pogosto srečujejo z diskriminacijo kot nezanesljivi delavci, ki nimajo dovolj ustreznih delovnih zaposlitev oziroma izkušenj, zaradi česar se pogosto zaposlujejo prek izrazito prožnih oblik. V začetku krize so bili tako mladi prvi, ki so izgubili zaposlitev, in so se v večji meri pri ZRSZ prijavljali kot iskalci ponovne zaposlitve. Na drugi strani je tudi pomanjkanje delovnih mest vplivalo na dogajanja na trgu dela, mladi so manj pogosto prešli neposredno iz šol v zaposlitev; ponovno so se v večji meri prijavili pri ZRSZ, tokrat kot iskalci prve zaposlitve.

V pričujočem prispevku so naprej predstavljena

demografska gibanja, katerih vplivi bi se, če ne bi bilo trenutne krize, že poznali na slovenskem trgu dela. Pomembno izhodišče posameznika pri vstopu na trg dela je formalna izobrazba, ki precej vpliva tudi na starost, ko mladi dokončajo šolanje in iščejo zaposlitev. Ob morebitnem neuspehu se običajno pri ZRSZ prijavijo kot brezposelna oseba. Mladi pogosto na trgu dela nastopajo že med šolanjem, saj je (bilo) študentsko delo močno razširjena oblika neformalnega zaposlovanja, prek katerega so mladi pogosto pridobivali prve delovne izkušnje. Prispevek v zaključku navaja nekaj misli o tem, katere so ključne težave mladih na slovenskem trgu dela in kako jih je mogoče rešiti.

2. Demografska gibanja

Demografska gibanja v Sloveniji niso ugodna. Število rojstev se zmanjšuje že več desetletij. V letu 1979 se

je zadnjič rodilo več kakor 30 tisoč otrok. Že deset let pozneje, leta 1989, se je rodilo le nekaj več kakor 23 tisoč otrok, število rojstev pa je pod 20 tisoč padlo v letu 1992. V naslednjih letih se je rodnost še nadalje zmanjševala, leto 2003 pa predstavlja dno, saj se je v tem letu rodilo samo 17.321 otrok. V zadnjih letih se število rojstev ponovno povečuje, v letih od 2008 naprej se je vsako leto rodilo več kakor 20 tisoč otrok. Ta porast je predvsem posledica rojevanja obsežnih generacij žensk, rojenih v 70-tih in 80-tih letih preteklega stoletja, v obdobje rojevanja pa vstopajo ženske iz številčno šibke generacije, rojene v devetdesetih letih, zaradi česar se bo po napovedi demografov rodnost kmalu začela ponovno zmanjševati.

Zmanjšanje števila rojstev vpliva na nižanje števila mladih. Če je bilo še leta 1990 več kakor 450 tisoč prebivalcev starih od 15 do 29 let, se je do leta 2012 njihovo število zmanjšalo na dobrih 364 tisoč. Posledično se zmanjšuje delež mladih v skupnem prebivalstvu, z 22,6 % v letu 1990 na 17,7 % v letu 2012. Po napovedih Eurostata (EUROPOP2010) naj bi se število mladih do leta 2023 še nadalje zmanjševalo, do leta 2036 pa naj bi bilo obdobje skromne rasti. Drugo obdobje rasti bo v obdobju od leta 2054 naprej, vendar bo leta 2060 v Sloveniji živelo skoraj 58 tisoč manj mladih kakor leta 2012, v prebivalstvu pa bodo predstavljali le še 14,9 % delež.

Prihodnja demografska gibanja bodo močno vplivala na trg dela. V prihodnje lahko pričakujemo zlasti porast števila starejših, to je starih 65 let ali več. Starejši so leta 2012 predstavljali 16,6 % prebivalstva, do leta 2060 bo njihov delež narasel na 31,6 %, tako da bodo predstavljali skoraj tretjino prebivalstva. Ker se število mladih ne bo bistveno zmanjšalo, bosta število in delež starejših naraščala predvsem namesto delovno sposobnega prebivalstva, to je oseb v starosti od 15 do 64 let; delež te skupine se bo do leta 2060 zmanjšal z 69,1 % v letu 2012 na 54,8 %. Te demografske spremembe bodo povečale pritisk na javne finance, predvsem na pokojninsko in zdravstveno blagajno, zaradi česar bo morala Slovenija v prihodnosti še bolj spodbujati aktivno staranje in podaljševanje delovne aktivnosti ter povečati vključenost delovno sposobnega prebivalstva v delovno aktivnost. Treba bo povečati delovno aktivnost starejših, žensk in seveda mladih.

Ker je veliko mladih vključenih v terciarno izobraževanje in na trg dela vstopajo dokaj pozno, je smiselno mlade opredeliti kot stare od 15 do 29 let; večina mednarodnih primerjav za mlade upošteva osebe v starosti od 15 do 24 let.

3. Vključenost mladih v izobraževanje

Izobrazbena struktura prebivalstva se spreminja počasi, zato je za analizo sprememb treba upoštevati širši

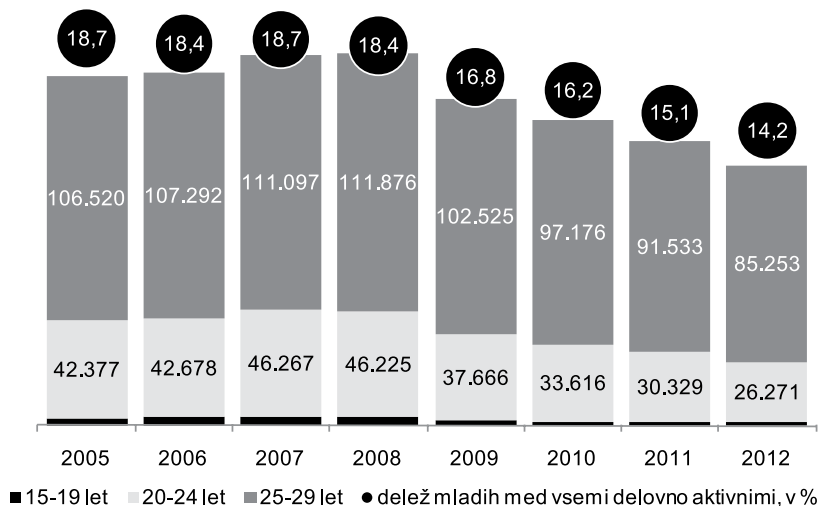
časovni okvir. Od popisa prebivalstva v letu 2002 do leta 2012 se je izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva spremenila. Ne preseneča, da se je precej povečal delež terciarno izobraženih; s 13,9 % v letu 2002 na 20,8 % v letu 2012. Zlasti visok je delež terciarno izobraženih med mlajšimi; v starostni skupini od 25 do 34 let je bil 31,7 %. V desetih letih se je povečal tudi delež prebivalstva s srednjo strokovno oziroma splošno izobrazbo: te osebe so leta 2012 predstavljale tretjino (33,4 %) delovno sposobnega prebivalstva. Na drugi strani se je močno zmanjšal delež oseb s poklicno izobrazbo, celo bolj kakor delež oseb, ki imajo samo dokončano OŠ ali manj. To je predvsem posledica vedno manjšega zanimanja mladih za srednje poklicne šole, vedno več se jih odloča za srednje tehniške, strokovne in splošne šole, kar jim omogoča nadaljevanje izobraževanja na terciarni ravni. To potrjujejo tudi podatki o vpisu v srednje šole; delež dijakov, vpisanih v poklicno izobraževanje, se zmanjšuje, v letu 2011 so ti predstavljali le še 15,9 % od vseh vpisanih.

V zadnjih dvajsetih letih se je močno povečalo število vključenih v terciarno izobraževanje. Njihovo število je naraščalo vse do leta 2006, ko je v študijskem letu 2006/07 redno ali izredno študiralo skoraj 116 tisoč oseb, po tem letu pa je začelo počasi upadati. To je predvsem posledica demografskih sprememb, v terciarno izobraževanje se vključujejo manj obsežne generacije mladih, rojene konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let. V šolskem letu 2011/12 so bili v študij na višjih strokovnih šolah vključeni 14.403 študenti, visokošolskih študentov pa je bilo 89.600. Največ študentov na višjih strokovnih šolah je študiralo na področju družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved (30,1 %), na področju tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva (27,6 %) ter na področju storitev (23,9 %). Tudi visokošolski študentje so najpogosteje študirali na področju družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved (34,2 %), več kakor 10 % pa jih je študiralo na področju tehnike, proizvodnih tehnologij in gradbeništva ter na področju zdravstva in sociale. Z rastjo števila študentov je posledično z zamikom naraščalo tudi število diplomantov. V letu 2010 je na visokošolski ravni diplomiralo več kakor 16 tisoč oseb, na višješolski ravni pa je največ oseb diplomiralo leta 2011. Naraščanje števila diplomantov dolgoročno spreminja izobrazbeno strukturo aktivnega prebivalstva, saj diplomanti po zaključku študija večinoma vstopijo na trg dela kot iskalci prve zaposlitve.

4. Delovna aktivnost mladih

Mladi na trg dela večinoma vstopajo po končanem šolanju (če ne upoštevamo močno razširjenega študentskega dela), z aktivnim iskanjem zaposlitve začnejo po dopolnjenem dvajsetem letu starosti, še bolj izrazito pa v drugi polovici dvajsetih let. V sliki 1 so prikazani podatki o mladih, ki so delovno aktivni po registrskih virih, kar pomeni, da so zaposleni oziroma

Slika 1: Delovna aktivnost mladih, 2005-2012

Vir: Statistični urad RS.

samozaposleni po podatkih SRDAP. Opazno je, da zaradi visoke vključenosti v izobraževanje med delovno aktivnimi skoraj ni mlajših od 20 let; konec leta 2012 jih je bilo le 1.372. Dobrih 26 tisoč delovno aktivnih je bilo starih od 20 do 24 let, več kakor 85 tisoč pa jih je bilo starih od 25 do 29 let.

Gospodarska kriza se je močno odrazila na slovenskem trgu dela. Če si ogledamo podatke, vidimo, da se je skupno število delovno aktivnih zmanjšalo z več kakor 880 tisoč konec leta 2008 na 793 tisoč konec leta 2012; zmanjšalo se je za 9,9 %. V enakem obdobju se je število mladih, ki so bili delovno aktivni, zmanjšalo z več kakor 161 tisoč na slabih 113 tisoč, zmanjšanje je bilo nadpovprečno visoko, kar 30,1 %. Delno lahko to zmanjšanje pripišemo demografskim spremembam, generacije mladih se zmanjšujejo, v veliki meri pa je to posledica gospodarske krize. Zaradi manjših zaposlitvenih možnosti mladi podaljšujejo čas študija, ko lahko še opravljajo študentsko delo, ter tako odlagajo dokončen vstop na trg dela. Mladi, ki so že na trgu dela, so pogosto zaposleni prek prožnih oblik zaposlovanja, zelo pogosto prek zaposlitve za določen čas. V času krize so bili tako med prvimi, ki so jih delodajalci odpustili.

5. Registrirana brezposelnost mladih

Kdo je lahko registrirana brezposelna oseba, določa zakon o urejanju trga dela. Ta v 8. členu navaja, da se za brezposelno osebo šteje iskalec zaposlitve, ki je zmožen za delo, prijavljen pri ZRSZ, aktivno išče zaposlitev in je pripravljen sprejeti ustrezno oziroma primerno zaposlitev, ki mu jo ponudi ZRSZ ali drugi izvajalec storitve posredovanja zaposlitve, ter:

- ni v delovnem razmerju;
- ni samozaposlen;
- ni poslovodna oseba v osebni družbi in enoosebni

družbi z omejeno odgovornostjo ali zavodu;

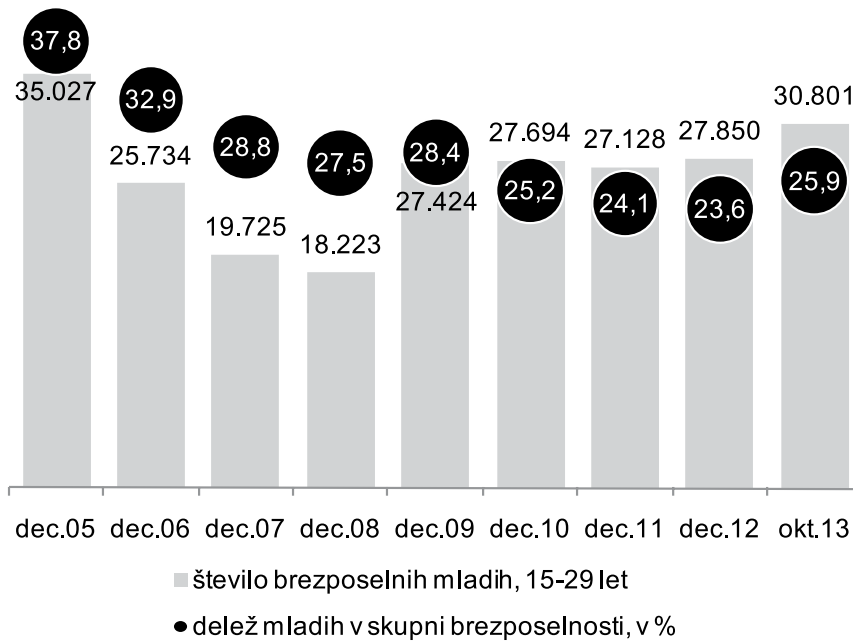
- ni kmet;
- ni upokojenec;
- nima statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let.

V letu 2008, ko se je začela kriza, je bilo pri ZRSZ prijavljenih nekaj več kakor 18 tisoč brezposelnih mladih. Njihovo število se je že več let zmanjševalo, glede na skupno brezposelnost nadpovprečno. Če se je skupno število brezposelnih od decembra 2005 do konca leta 2008 zmanjšalo za 28,4 %, potem se je v enakem obdobju število mladih zmanjšalo kar za 48,0 %. Posledično so mladi predstavljali vedno manjšo skupino brezposelnih, njihov delež konec leta 2008 je bil samo še 27,5 %.

V prvem letu krize se je število brezposelnih mladih hitro povečalo, njihov delež pa ni bistveno narasel, saj je bilo med brezposelnimi tudi veliko oseb, ki so bile stare 30 let ali več. V prvem letu krize so delodajalci močno omejili novo zaposlovanje, število zaposlenih so zmanjševali predvsem zaradi odpuščanja zaposlenih v bolj prožnih oblikah dela, pogosto so bili ti tudi mladi. Na rast brezposelnosti mladih je prispevalo tudi manjše povpraševanje delodajalcev; manj priložnosti za zaposlitev je povzročilo, da se je pri ZRSZ prijavilo več mladih, ki so v letih pred krizo prešli iz šole neposredno v zaposlitev. Zaradi visoke vključenosti mladih v terciarno izobraževanje ne preseneča, da je največ brezposelnih mladih starih od 25 do 29 let (18.873), nato mladi v starosti od 20 do 24 let (10.020), najmanj pa je mladih, starih od 15 do 19 let (1.908).

V primerjavi s starejšimi brezposelnimi mladi predstavljajo nekoliko posebno skupino, saj jih veliko šele prvič vstopa na trg dela, zato se pri ZRSZ prijavijo kot iskalec prve zaposlitve. V zadnjih letih se je delež

Slika 2: Registrirani brezposelni mladi ter njihov delež v skupni brezposelnosti, 2005-2013

Vir: Zavod RS za zaposlovanje.

iskalcev prve zaposlitve med novo prijavljenimi mladimi gibal od 32,6 % v letu 2009 do 38,4 % v letu 2012, v letošnjih desetih mesecih pa je bil 40,7 %. Bolj zgovorno je število novo prijavljenih iskalcev prve zaposlitve, največ se jih je prijavilo v letih 2009 in 2010, več kakor 15 tisoč, v letošnjih desetih mesecih pa že 13,6 tisoč. Pričakovano je delež iskalcev prve zaposlitve najvišji v starostnem razredu od 15 do 19 let, kjer je njihov delež v zadnjih letih prek 80 % in še narašča. Naraščata tudi deleža iskalcev prve zaposlitve med novo prijavljenimi mladimi v starosti od 20 do 24 let ter od 25 do 29 let, vendar z vsakim dopolnjenim letom starosti upadata. Izrazit je zlasti prelom med dopolnjenim 26 in 27 letom starosti, ko se delež iskalcev prve zaposlitve opazno zmanjša.

Kljub visokemu deležu iskalcev prve zaposlitve je med novo prijavljenimi brezposelnimi mladimi več oseb, ki so izgubili zaposlitev za določen čas. Delež te skupine v zadnjih letih narašča, kar potrjuje, da se mladi potem, ko vstopijo na trg dela, pogosto zaposlujejo za določen čas, zaostrovanje krize v zadnjih dveh letih pa fluktuacijo mladih še dodatno pospešuje, saj se zaposlovanje za določen čas povečuje, čas zaposlitve pa je vedno krajši.

Visoka vključenost mladih v terciarno izobraževanje spreminja izobrazbeno strukturo mladih. Tako je tudi med brezposelnimi vedno nižji delež mladih, ki imajo samo končano OŠ ali manj. Ker se mladi v tem starostnem obdobju še izobražujejo, ima večina brezposelnih mladih do 19 leta običajno končano samo osnovno šolo. Delež teh je bil konec oktobra 2013 v starostnem razredu od 15 do 19 let najvišji glede na

vse druge starostne razrede (55,0 %), že v starostnem razredu od 20 do 24 let pa se je že znižal na 31,4 %, kar je pod povprečjem glede na skupno brezposelnost. V tem starostnem razredu ima največ mladih srednjo tehniško, strokovno oziroma splošno izobrazbo (42,1 %). Slika pa je precej drugačna med brezposelnimi v starosti od 25 do 29 let, saj v tej starosti na trg dela vstopi tudi večina terciarno izobraženih. Med njimi je bil delež terciarno izobraženih konec oktobra 2013 že 29,9 %, visok je tudi delež oseb s srednjo tehniško, strokovno ali splošno izobrazbo (38,6 %), medtem ko je precej nižji delež oseb z osnovno šolo (18,6 %) ter srednjo poklicno šolo (12,9 %). Hitra rast deleža terciarno izobraženih mladih vpliva na zmanjševanje deležev oseb s poklicno ter srednjo tehniško, strokovno ali splošno izobrazbo; pri obeh skupinah dolgoročno beležimo zmanjševanje deleža.

Podatek o poklicu je na voljo za tiste mlade, ki so pred brezposelnostjo že bili zaposleni in so opravljali določen poklic. Ker je med mladimi veliko iskalcev prve zaposlitve (16.270 konec oktobra letos), zanje podatka o poklicu nimamo, med drugimi mladimi pa je največ mladih pred brezposelnostjo opravljalo poklice, ki spadajo med storitvene poklice ali kot prodajalci, pogosto pa so opravljali še poklice za preprosta dela, poklice za neindustrijski način dela ter kot tehniki oziroma drugi strokovni sodelavci. Veliko vlogo pri izbiri poklica ima predvsem izobrazba, zato ne preseneča, da mladi, ki imajo končano največ srednjo šolo, opravljajo poklice, ki niso tako zahtevni (prodajalci, delavci za preprosta dela v predelovalnih dejavnostih, natakariji, strokovni sodelavci za zdravstveno nego, drugi delavci za preprosta dela,

Slika 3: Novo prijavljeni brezposelni mladi po razlogu za prijavo, 2008-2013

Vir: Zavod RS za zaposlovanje.

čistilci, strežniki in gospodinjski pomočniki, tajniki, skladiščniki in uradniki za nabavo in prodajo, kuhinjski pomočniki, sestavljalci strojev, naprav in izdelkov, sestavljalci električne in elektronske opreme, vozniki osebnih vozil, taksijev in lahkih dostavnih vozil, itd.). Kriza in pomanjkanje prostih delovnih mest, za katera se zahteva terciarna izobrazba, se kaže tudi pri delovnih izkušnjah brezposelnih mladih s terciarno izobrazbo, ki so pred brezposelnostjo že delali. Najpogosteje so namreč opravljali poklice, ki spadajo v poklicno skupino tajniki, prodajalci, komercialni zastopniki za prodajo, predmetni učitelji v osnovni šoli, pravni strokovnjaki, učitelji razrednega pouka, natakariji, zdravniki splošne medicine, poslovni sekretarji, strokovni sodelavci za zdravstveno nego, strokovnjaki za socialno delo in svetovanje, vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev predšolskih otrok itd.).

Negotove gospodarske razmere in slabe napovedi tudi za prihodnja leta vplivajo tako na obnašanje delodajalcev, ki so previdni pri zaposlovanju, kakor tudi na obnašanje zaposlenih, ki so izredno previdni pri menjavi zaposlitve. Brezposelni imajo tako na voljo manj prostih delovnih mest, torej manjše možnosti za zaposlitev, zaradi česar se njihova brezposelnost podaljšuje. To velja zlasti za tiste brezposelne, ki nimajo pravih znanj, spretnosti, kompetenc, ki so na trgu dela bolj iskane oziroma imajo lastnosti (starost, zdravstvene težave, invalidnost ipd.), zaradi katerih se jim delodajalci pri zaposlovanju izogibajo. Ker so mladi v povprečju bolj pripravljeni sprejeti prožne oblike zaposlitve oziroma dela, v povprečju tudi hitreje zapustijo brezposelnost.

To potrjujejo tudi podatki, saj so bili mladi v starosti od 15 do 24 let konec oktobra 2013 pri ZRSZ v povprečju prijavljeni 7,5 meseca, mladi v starosti od 25 do 29 let 10,6 meseca, medtem ko so bili brezposelni, stari 30 let ali več, v povprečju brezposelni več kakor 2 leti (26,6 meseca).

Kljub povprečno krajšemu obdobju brezposelnosti mladih je zaskrbljujoče visoko število mladih, ki so dolgotrajno brezposelni. Konec oktobra letos je bilo med brezposelnimi mladimi kar 8.605 dolgotrajno brezposelnih, zlasti zaskrbljujoče pa je število izrazito dolgotrajno brezposelnih, ki zaposlitev iščejo že 2 leti in več (3.587). Med dolgotrajno brezposelnimi mladimi je bilo tudi 1.460 oseb s terciarno izobrazbo, med izrazito dolgotrajno brezposelnimi pa 474. To pomeni veliko izgubo njihovega potenciala in na drugi strani tudi sredstev, ki jih je država vložila v njihovo izobraževanje, te osebe pa ne uspejo najti zaposlitve in so odvisne od socialnih transferjev ali svojih staršev. Zlasti med mladimi ima (dolgotrajna) brezposelnost dolgoročno zelo negativen vpliv na razvoj kariere, saj različne raziskave kažejo, da dlje časa, ko oseba išče zaposlitev, manj uspešna je njihova kariera, tako z vidika plače kot strokovnega razvoja.

Mladi so bolj prožni pri zaposlovanju, v povprečju so pripravljene hitreje sprejeti zaposlitev za krajši čas oziroma zaposlitev, ki ne ustreza njihovim poklicnim ciljem, med zaposlitvijo pa iščejo zanje bolj primerno službo. Zaradi tega so mladi v povprečju brezposelni krajši čas kakor drugi brezposelni. To potrjujejo tudi

podatki o povprečnem trajanju brezposelnosti pred zaposlitvijo. V prvih desetih mesecih letos so bili pred zaposlitvijo v povprečju najkrajši čas prijavljeni mladi, stari od 15 do 19 let (6,2 meseca), v manj kakor enem letu pa so se v povprečju zaposlili še mladi, stari od 20 do 24 let ter od 25 do 29 let. Z naraščanjem starosti se trajanje brezposelnosti pred zaposlitvijo podaljšuje, osebe v starosti 55 let ali več so se v povprečju zaposlile šele po več kakor 29 mesecih brezposelnosti.

6. Stopnja registrirane brezposelnosti mladih

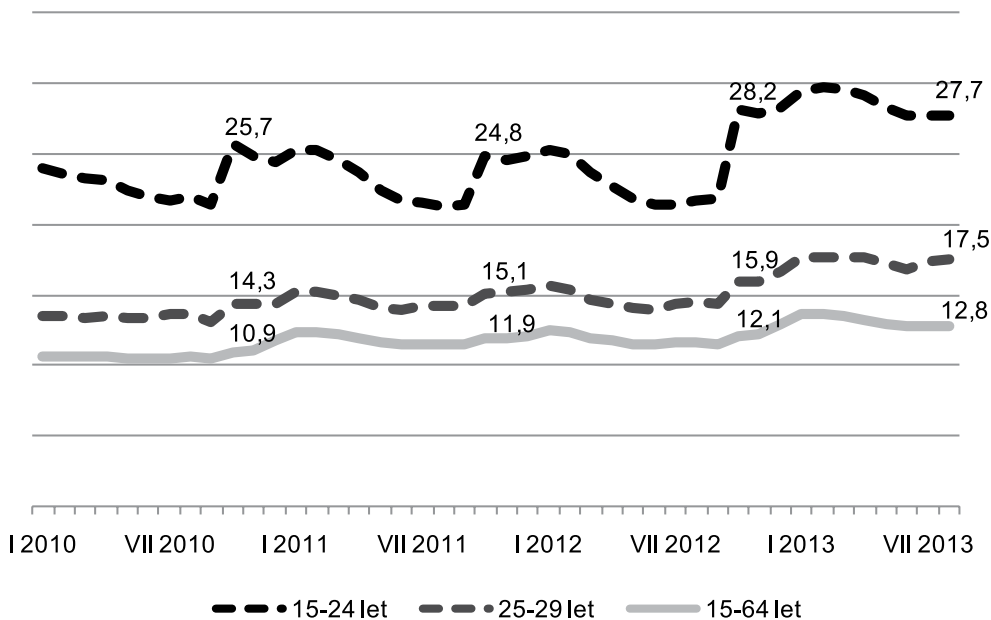
Da je brezposelnost mladih problem, potrjujejo tudi podatki o stopnji registrirane brezposelnosti mladih. Na voljo so podatki od leta 2010 naprej, ki kažejo, da je stopnja registrirane brezposelnosti mladih v vseh mesecih višja od skupne stopnje brezposelnosti. Z naraščanjem starosti se stopnja brezposelnosti zmanjšuje in je najnižja za aktivno prebivalstvo v starosti od 40 do 44 let, po tej starosti pa ponovno narašča, a ni v nobenem starostnem razredu višja kakor pri mladih od 15 do 24 let. Zadnji podatki so na voljo za avgust 2013, ko je bilo brezposelnega 12,8 % aktivnega prebivalstva, najnižja stopnja brezposelnosti pa je bila za že omenjeno starostno skupino od 40 do 44 let (8,1 %). Pri mladih je bila stopnja 27,7 % za osebe v starosti od 15 do 24 let ter 17,5 % v starosti od 25 do 29 let; pri starejših je bila brezposelna približno petina aktivnega prebivalstva: 22,0 % v starostnem razredu od 55 do 59 let ter 21,0 % pri starih 60 let ali več. Ti podatki kažejo, da je brezposelnost

praviloma najbolj problematična za iskalce zaposlitve, ki šele vstopajo na ta trg oziroma starejše, ki trg dela počasi zapuščajo.

V sliki 4 je prikazano gibanje stopnje registrirane brezposelnosti za obe starostni skupini mladih ter za aktivno prebivalstvo v starosti do 15 do 64 let. Stopnja brezposelnosti za mlade sta višji kakor je skupna stopnja, vendar po višini ter po razgibanosti izstopa stopnja za mlade v starosti od 15 do 24 let. Ker imamo primerjavo za dobra tri leta, lahko vidimo, da na gibanje stopnje močno vpliva šolsko oziroma študijsko leto. Stopnja brezposelnosti se močno poveča v jesenskih mesecih, praviloma v mesecu oktobru, ko se pri ZRSZ močno poveča prijavljanje iskalcev prve zaposlitve.

Če je za leti 2010 in 2011 značilno, da se je stopnja brezposelnosti mladih po obsežnem skoku v oktobru v mesecih potem zmanjševala, pa tega za zadnji leti ne moremo več trditi. Stopnja se je konec leta 2012 in v začetku 2013, zlasti pri mladih v starosti od 15 do 24 let, močno povečala. Če je bilo še lanskega avgusta registriranih brezposelnih 21,7 % aktivnih mladih v tem starostnem razredu, se je v šestih mesecih stopnja povečala na 29,7 % ter se v zadnjih šestih mesecih ni bistveno zmanjšala. Od junija do avgusta letos je bila 27,7 %, če primerjamo oba zadnja avgusta, je bila letos kar za 6 odstotnih točk višja kakor lani. V zadnjih dvanajstih mesecih se je povečala tudi stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 25 do 29 let, a je rast precej nižja kakor pri starih do 25 let.

Slika 4: Stopnje registrirane brezposelnosti mladih, januar 2010—avgust 2013

7. Stopnja anketne brezposelnosti mladih

Za spremljanje položaja mladih na trgu dela lahko uporabimo registrske vire (Statistični register delovno aktivnega prebivalstva), drugi način, ki omogoča tudi mednarodno primerjavo, pa je uporaba podatkov iz ankete o delovni sili, ki jo izvaja SURS, in temelji na mednarodno dogovorjeni in usklajeni metodologiji. SURS anketo izvaja četrtno, trenutno so na voljo rezultati za drugo četrtno leto 2013.

V metodoloških pojasnilih, objavljenih na spletnih straneh SURS-a, so kot delovno aktivne opredeljene tiste osebe, ki so v tednu pred anketiranjem opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali za družinsko blagajno. Prav tako med delovno aktivno prebivalstvo spadajo zaposlene in samozaposlene osebe, ki jih v tednu pred anketiranjem ni bilo na delo, začasni ali trajni presežki (do prenehanja delovnega razmerja), osebe na porodniškem dopustu ter pomagajoči družinski člani. Med brezposelne metodologija uvršča tiste osebe, ki niso delale, vendar aktivno iščejo zaposlitev ter so takoj oziroma v dveh tednih pripravljene sprejeti delo.

Anketna metodologija kot delovno aktivne ne upošteva samo formalno delovno aktivnih, ampak tudi tiste, ki nimajo statusa zaposlene ali samozaposlene osebe, kljub temu pa so opravljali določeno delo (pogodbeno delo, študentsko delo, delo za neposredno plačilo), zaradi česar je število delovno aktivnih po anketi višje glede na registrske podatke. Število brezposelnih po anketnih pogojih je nižje, delno zato, ker se registrirani brezposelni po anketnih pogojih štejejo kot delovno

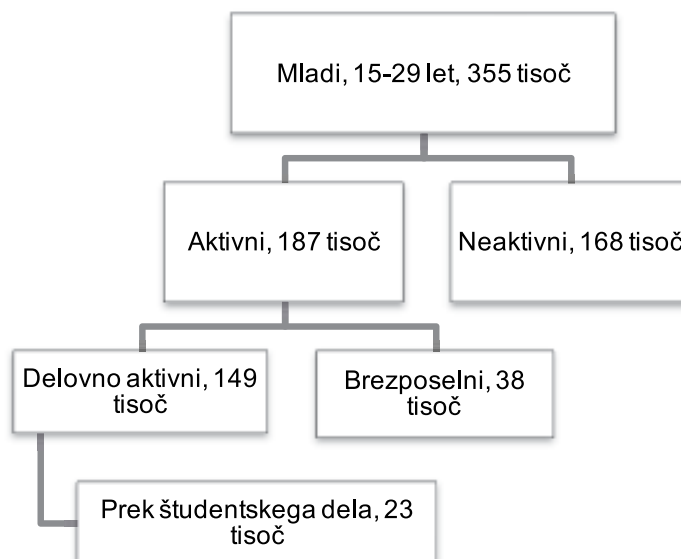
aktivni oziroma kot neaktivni, določene osebe pa so po anketnih pogojih brezposelne, a niso prijavljene pri ZRSZ.

V Sloveniji je veliko mladih, ki so v starosti od 15 do 29 let še vedno vključeni v izobraževalni sistem, zaradi česar po registrskih podatkih ne morejo biti formalno delovno aktivni ali se prijaviti na zavodu kot brezposelna oseba. Ker anketa o delovni sili upošteva dejanski položaj posameznika na trgu dela, ne njegovega formalnega statusa, se določena skupina mladih, ki je na trgu dela že aktivna, večinoma prek študentskega dela, v anketnih podatkih uvršča med delovno aktivne, ne neaktivne. Mladi, ki imajo formalno status dijaka ali študenta, hkrati pa so po anketi delovno aktivni, na nek način zamegljujejo problematiko mladinske brezposelnosti, saj neposredno vplivajo na višjo stopnjo delovne aktivnosti in na nižjo stopnjo brezposelnosti. Oglejmo si podatke.

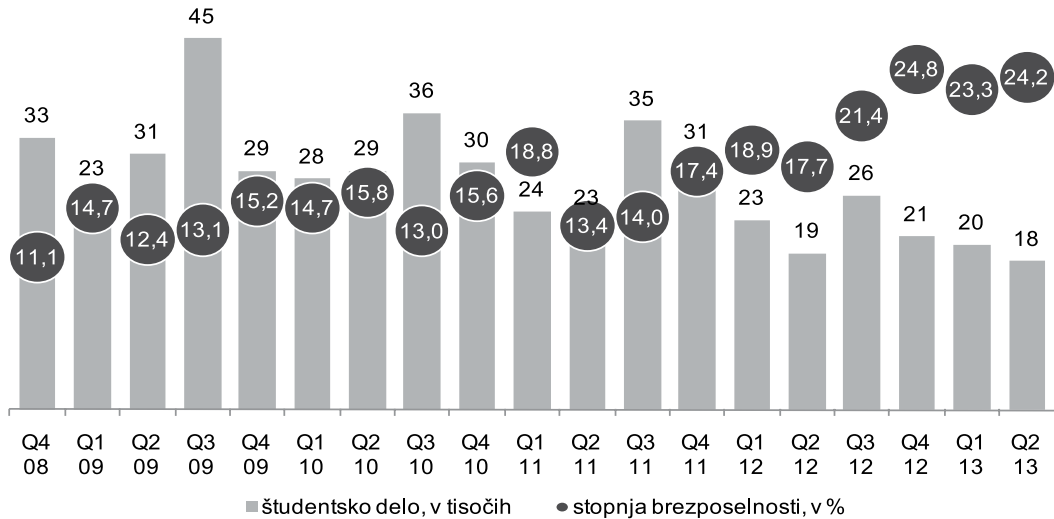
V drugem četrtnem letu 2013 je bilo v Sloveniji 187 tisoč mladih, starih od 15 do 29 let, ki so bili aktivni na trgu dela, torej so delali ali iskali zaposlitev, 168 tisoč pa je bilo neaktivnih, večinoma dijaki ali študentje. Če pogledamo aktivne mlade, vidimo, da je bilo med njimi 38 tisoč brezposelnih in 149 tisoč delovno aktivnih. Ker je večina mladih še v šolskem sistemu, sta stopnji aktivnosti in delovne aktivnosti pričakovano nizki, prva je bila 52,6 %, druga pa 42,0 %.

Po anketni metodologiji je bilo v drugem četrtnem letu 2013 brezposelnih 20,2 % mladih, kar pomeni, da se je stopnja brezposelnosti v času krize skoraj potrojila; v drugem četrtnem letu 2008 je bila 7,4 %. Pomembno vlogo pri mladinski stopnji brezposelnosti ima študentsko

Slika 5: Mladi po aktivnosti na trgu dela, drugo četrtno leto 2013

Slika 6: Primerjava stopnje brezposelnosti mladih (15—24 let) in študentskega dela, 2008—2013

Vir: Statistični urad RS.

delo. Ker je ta oblika zaposlitve zelo pogosta med mladimi; v drugem četrtletju letos je bilo prek te oblike delovno aktivnih 23 tisoč mladih; kakršna koli nihanja obsega študentskega dela bistveno vplivajo na stopnjo brezposelnosti.

V večini mednarodnih primerjav se za mlade upošteva osebe, stare od 15 do 24 let, zato si oglejmo še to starostno skupino. V drugem četrtletju letos je bilo v Sloveniji 220 tisoč mladih v tej starosti, večinoma so bili še neaktivni (145 tisoč), 75 tisoč pa je bilo aktivnih. Od teh jih je bilo brezposelnih 18 tisoč, 57 tisoč pa delovno aktivnih, precej zaradi študentskega dela, ki ga je opravljalo 18 tisoč mladih. Ker je za opravljanje študentskega dela treba imeti status dijaka ali študenta, vidimo, kako močno vpliva študentsko delo na kazalnike aktivnosti mladih. Stopnja anketne brezposelnosti za to starostno skupino je bila 24,2 %. Ob predpostavki, da mladi, ki opravljajo študentsko delo, to delo opravljajo zaradi dodatnega dohodka in je šolanje oziroma študij še vedno njihova glavna aktivnost, lahko izračunamo stopnjo brezposelnosti, pri čemer ne upoštevamo študentskega dela. V drugem četrtletju letos je bilo brezposelnih 18 tisoč mladih. Če število aktivnih mladih zmanjšamo za 18 tisoč delovno aktivnih prek študentskega dela, jih je brezposelnih 57 tisoč. Po tem izračunu bi bila stopnja brezposelnosti mladih več kakor 30 %.

Za mlade v starosti manj kakor 25 let je v sliki 6 prikazan vpliv študentskega dela na stopnjo brezposelnosti.

Praviloma mladi študentsko delo najpogosteje opravljajo v poletnih mesecih, to je v tretjem četrtletju, kar se odraža na stopnji brezposelnosti, ki je v tem četrtletju običajno najnižja, število delovno aktivnih

prek te oblike zaposlitve pa najvišje. To sezonsko gibanje je veljalo za leta pred krizo ter nekaj let krize, spremenilo pa se je v letu 2012, saj od tega leta stopnja brezposelnosti mladih večinoma narašča, predvsem zaradi manjšega obsega študentskega dela. Število mladih, ki so delovno aktivni prek te vrste zaposlitve, se zmanjšuje precej hitreje, kakor se zmanjšuje število delovno aktivnih mladih prek drugih oblik zaposlitve. To kaže, da je vpliv študentskega dela na aktivnost mladih zelo velika in da bodo imele kakršne koli spremembe, ki vplivajo na obseg študentskega dela, tudi v prihodnje velik vpliv na aktivnost mladih, posledično pa tudi na stopnjo brezposelnosti mladih.

Stopnja anketne brezposelnosti mladih v Sloveniji narašča že več let, podobna gibanja pa beležijo tudi v večini drugih držav EU, razen v Nemčiji, kjer se je v obdobju od drugega četrtletja 2008 do primerljivega četrtletja 2013, zmanjšala. Razlike med državami so velike, leta 2008 je bila stopnja mladinske brezposelnosti v drugem četrtletju najvišja na Švedskem (25,1 %), nad 20 % pa še v Španiji, na Finskem, v Grčiji in Italiji. V petih letih se je slika precej spremenila, samo v osmih članicah je bila stopnja nižja od 20 %, kar v štirih državah pa je bila višja od 40 %, na Cipru 40,3 %, na Hrvaškem 49,5 %, v Španiji 56,1 % ter v Grčiji 59,0 %. V evropski osemindvajseterici je bila v drugem četrtletju letos stopnja brezposelnosti mladih v starosti od 15 do 24 let 23,1 %, pred petimi leti pa 15,2 %. Slovenija se je od članic s podpovprečno stopnjo brezposelnosti mladih premaknila med države, kjer je stopnja brezposelnosti mladih višja od evropskega povprečja. Visoka stopnja oziroma povečanje v zadnjih letih sta značilna za države, kjer je vpliv krize zelo močan in/ali je trg dela močno segmentiran. To velja zlasti za Grčijo, kjer je stopnja že blizu 60 %, ter za druge sredozemske države članice

(Španija, Portugalska, Italija). Najnižje stopnje beležijo v državah, kjer trg dela ni močno segmentiran oziroma se lahko mladi hitreje in uspešneje vključijo na trg dela. Ta prehod iz šolstva v zaposlitev je dobro urejen, pogosto s sistemom vajeništva, pripravništva ipd. Izpostavimo lahko Avstrijo in Nemčijo, kjer je stopnja nižja od 10 %, precej nizka pa je tudi na Nizozemskem in Danskem.

Študentsko delo

Mladi pogosto prve izkušnje na trgu dela dobijo s študentskim delom. Zakonodaja omogoča začasno in občasno delo tistim mladim, ki imajo status dijaka ali študenta, vendar naj bi to delo, kakor ga opredeljuje že poimenovanje, ne imelo značaja redne zaposlitve. Glede na obseg študentskega dela v zadnjih letih se vzpostavlja upravičena domneva, da zaradi študentskega dela že prihaja do izpodirvanja rednih zaposlitev mladih. Študentsko delo je treba urediti tako, da bo omogočalo pridobivanje delovnih izkušenj in dodatnih finančnih sredstev, medtem ko mora ostati primarna naloga dijakov ali študentov še naprej šolanje oziroma študij.

Posredovanje začasnih in obasnih del dijakom in študentom ureja 192. člen zakona o urejanju trga, ki predpisuje, da se do začetka uporabe zakona, ki bo urejal posredovanje začasnih in obasnih del dijakom in študentom, uporabljajo določbe Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB). V letu 2012 je v študentsko delo posegel tudi zakon o urejanju javnih financ ZUJF).

ZZZPB določa, da začasno in občasno delo dijakom in študentom lahko posredujejo Zavod RS za zaposlovanje ali pooblaščen organizacije, ki jih s pogodbo o koncesiji pooblasti ministrstvo, pristojno za delo (študentski servisi). Število koncesionarjev se spreminja, v letu 2008 jih je bilo 50, v letih 2009 in 2010 se je zmanjšalo na 48, v letu 2011 na 44, v letu 2012 pa jih je bilo le še 42.

Študentsko delo se je po uveljavitvi ZUTD v nespremenjeni obliki izvajalo vse do uveljavitve ZUJF-a, s katerim se je povišala koncesijska dajatev iz naslova opravljanja študentskega dela (z 12 na 23 %), hkrati pa se je spremenila njena porazdelitev med upravičence; več za štipendije, manj za študentsko organizacijo Slovenije in študentske servise. Ti so bili po uveljavitvi ZUJF v letu 2012 sicer še upravičeni do enake višine koncesijske dajatve kakor po prejšnji ureditvi, tj. do 4,5 odstotne točke oziroma 19,6 % obračunane koncesijske dajatve, medtem ko se je leta 2013 njihov delež v obračunani koncesijski dajatvi znižal na 3,8 odstotne točke ali 16,5 %.

8. Sklepne misli

1. Mlade generacije, ki so danes v izobraževanju, končujejo izobraževanje in vstopajo na trg dela, ter mladi, ki so brezposelni, so izjemno pomemben del ponudbe trga dela. Zaradi izrazito negativnih demografskih trendov si Slovenija ne more privoščiti, da bi se zaradi sedanjega premajhnega povpraševanja na trgu dela ta potencial začel izgubljati in s tem že srednjeročno povzročil krizo na trgu dela zaradi pomanjkanja delavcev, torej krizo zaradi premajhne ponudbe. Razlogi za izgubljanje delovnega potenciala med mladimi, ki ga bomo občutili že takoj po koncu sedanje krize, so zlasti: pogoste epizode brezposelnosti, prekerne zaposlitve na delih, ki so pod ravnijo stopnje in vrste dosežene izobrazbe mladih, odhajanje v tujino (beg znanja), umikanje s trga dela zaradi neuspešnega iskanja zaposlitve ipd.

Kratko-, srednje- in dolgoročne socialne ter ekonomske posledice izgubljanja delovnega potenciala med mladimi so razlogi, zaradi katerih so mladi postali prva prednostna skupina v evropski politiki zaposlovanja. Konec februarja 2013 so se namreč vse članice EU zavezale, da bodo najpozneje z letom 2014 vsakemu mlademu do 25. leta starosti ponudile kakovostno zaposlitev, vključitev v izobraževanje, vajeništvo ali pripravništvo v času do 4 mesecev po zaključku izobraževanja ali po nastanku brezposelnosti. Različne sheme v okviru t. i. Jamstva za mlade (Youth Guarantee) morajo države članice razviti v skladu s potrebami posameznih skupin (osipniki, mladi s kvalifikacijami in diplomami, ki jih je na trgu preveč, iskalci brez delovnih izkušenj, dolgotrajno brezposelni idr.) s ciljem, da se jim zagotovi delovna aktivnost in čim bolj kakovostno poklicno izhodišče na trgu dela.

Nekatere države tovrstne sheme že izvajajo, v Sloveniji pa moramo inovativne in učinkovite programe ter pristope (tj. z razpoložljivimi sredstvi doseči čim večje učinke in rezultate) za izvajanje jamstva za mlade čim prej začrtati.

2. Analize brezposelnosti mladih že več let opozarjajo na neuskladenost mreže izobraževalnih programov na srednješolski in terciarni ravni s potrebami trga dela. Vpis mladih na poklicne in strokovne programe, po katerih trg dela ves čas povprašuje, je vse manjši ali je celo izginil.

Eden od razlogov je izginjanje dualnega vajeniškega sistema v poklicnem izobraževanju, ki je najučinkovitejše povezovanje potreb delodajalcev z izobraževanjem mladih in hkrati zagotavlja hitro prehajanje v redne zaposlitve. Države, ki so ohranile dualni vajeniški sistem ter visoko vključenost

delodajalcev v celotno vertikalno poklicnega in strokovnega izobraževanja, imajo tudi v času krize najnižjo brezposelnost med mladimi v EU. Tudi zaradi tega je v evropski politiki zaposlovanja sprejeta pobuda članicam, da prenovijo svoje izobraževalne sisteme po zgledu uspešno delujočih sistemov sekundarnega izobraževanja.

Terciarno izobraževanje se je v Sloveniji zelo razširilo, generacijske stopnje vključenosti v njegove programe so v vrhu EU, a sta ti dve značilnosti prehod mladim na trg dela predvsem prelagali, bistveno manj pa učinkovito zagotavljali. V zadnjih letih se je sicer zmanjšal delež družboslovnih smeri namesto več naravoslovja in tehnike, problem pridobivanja ustreznih praktičnih izkušenj med študijem in po njem v obliki (zakonsko in v kolektivnih pogodbah) urejenih pripravniških oblikah pa dejansko ni razrešen.

Navedeno so ključni problemi našega izobraževalnega sistema, ki bi jih morali skupaj reševati nosilci politike izobraževanja in zaposlovanja ter socialni partnerji, zlasti delodajalci. Brez izrazite vključenosti slednjih v vse faze priprave in izvedbe izobraževalnih programov ne moremo zagotoviti mladim kakovostnega poklicnega in strokovnega izobraževanja ter prehajanja v zaposlitve prek pripravniških in podobnih shem praktičnega uvajanja v poklicno delo.

- Študentsko delo je bilo v Sloveniji uvedeno z namenom, da se dijakom in študentom omogoči pridobivanje različnih delovnih izkušenj in dodaten zaslužek v času izobraževanja. Izobsega študentskega dela v zadnjih letih je mogoče domnevati, da študentsko delo izriva redne zaposlitve mladih. Prav tako prihaja do podaljševanja izobraževanja mladih med drugim tudi zaradi možnosti opravljanja študentskega dela. Študentsko delo tako sicer statistično prispeva k višjim stopnjam delovne aktivnosti in k nižjim stopnjam brezposelnosti med mladimi, a hkrati pomeni nelojalno konkurenco mladim po zaključenem izobraževanju. Delodajalci se zaradi večje prožnosti in nižjih stroškov dela raje kakor za redno zaposlitev mladih odločajo za veriženje študentskega dela, kar pogosto vodi v druge negativne pojave na tem področju (namišljeni vpisi, namerno podaljševanje študija, delo na črno, siva ekonomija). Študentsko delo v sedanji obliki je najbolj prekerna oblika dela na trgu dela, saj delavcu – študentu ne prinaša nobenih pravic iz dela, niti pravic iz socialnih zavarovanj.

Nadaljnje zakonsko poseganje v ureditev študentskega dela bi moralo upoštevati vsa navedena dejstva in posledice, ki bi jih lahko imele spremembe na kazalnike objektivnega položaja mladih na trgu dela in na njihov ekonomsko-socialni položaj med rednim izobraževanjem. Hkrati pa

ostaja izziv, kako študentsko delo bolje povezati s priznavanjem delovnih izkušenj pri prehajanju mladih na trg dela po koncu izobraževanja. Vprašanja so zelo aktualna zaradi napovedi o skorajšnjih spremembah zakonodaje na tem področju in zaradi prednostnega spremljanja položaja mladih na trgu dela v okviru skupne evropske politike zaposlovanja.

Viri in literatura

Eurostat (2013). Statistics. Population and social conditions. Labour market (including Labour Force Survey (LFS)). Employment and unemployment (LFS). Database. LFS series - Detailed quarterly survey results (from 1998). Total unemployment - LFS series. Unemployment rates by sex, age and nationality (%) (lfsq_urgan)

Dostopno na:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsq_urgan&lang=en (12. 11. 2013)

SURS (1991). Statistični letopis Republike Slovenije 1991. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

SURS (2013). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Število prebivalcev in naravno gibanje prebivalstva, Slovenija, letno.

Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05A2010S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/05_osnovni_podatki_preb/10_05A20_prebivalstvo_letno/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013a). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Število prebivalcev, Slovenija in kohezijski regiji.

Prebivalstvo po velikih in petletnih starostnih skupinah in spolu, kohezijski regiji, Slovenija, polletno.

Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C1004S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/05_05C10_prebivalstvo_kohez/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013b). SISTAT. Demografsko in socialno področje. EUROPOP2010. Projekcije prebivalstva EUROPOP2010 za Slovenijo po spolu in starosti, 2010-2060.

Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05U3002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/45_projekcije/10_05U30_europop_2010/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013c). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.

Izobrazba, Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, starosti in spolu, Slovenija, Popis 2002.

Dostopno na:

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05W1702S&ti=&path=../Database/>

Popis2002/04_Slovenija/03_Prebivalstvo/03_05W17_izobrazba/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013d). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Izobrazba. Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi, petletnih starostnih skupinah starosti in spolu, Slovenija, letno.

Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05G2006S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/20_soc_ekon_preb/01_05G20_izobrazba/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013e). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Začetek šolskega leta (mladina). Dijaki po starosti, letnikih, spolu in vrsti izobraževanja, Slovenija, letno. Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0953201S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/07_srednjebol_izobraz/01_09532_zac_sol_leta/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013e). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Vpisani v terciarno izobraževanje - splošni pregled. Študentje terciarnega izobraževanja po vrsti izobraževanja in načinu študija, Slovenija, letno. Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955001S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013f). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Vpisani v terciarno izobraževanje - splošni pregled. Študentje terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja mednarodne standardne klasifikacije. Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955003S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013g). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Diplomanti terciarnega izobraževanja - splošni pregled. Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrstah zaključenega izobraževanja, Slovenija, letno. Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955401S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/02_09554_diplomanti_splosno/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013h). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Delovno aktivno prebivalstvo po registrskih virih – strukturni podatki. Starost. Delovno aktivno prebivalstvo po dejavnosti (SKD 2008), petletnih starostnih skupinah in spolu, Slovenija, letno. Dostopno na:

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0764601S&ti=&path=../Database/>

[Dem_soc/07_trg_dela/06_akt_preb_reg_viri_strukturni/01_07646_del_aktivni_starost/&lang=2](http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0764601S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/06_akt_preb_reg_viri_strukturni/01_07646_del_aktivni_starost/&lang=2) (13. 11. 2013)

SURS (2013i). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Aktivno prebivalstvo, mesečni podatki. Delovno aktivno prebivalstvo, registrirane brezposelne osebe in stopnje registrirane brezposelnosti po statističnih regijah prebivališča in spolu, Slovenija, mesečno. Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700950S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013j). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Aktivno prebivalstvo, mesečni podatki. Delovno aktivno prebivalstvo, registrirano brezposelne osebe in stopnje registrirane brezposelnosti po starostnih skupinah in statističnih regijah, Slovenija, mesečno. Dostopno na:

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700990S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013k). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Aktivno prebivalstvo po Anketi o delovni sili – četrletni podatki. Prebivalci glede na aktivnost, po spolu in kohezijskih regijah (v 1000), Slovenija, četrletno. Dostopno na: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0762001S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/02_07008_akt_preb_po_anketi/01_07620_akt_preb_ADS_cetrtr/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013l). SISTAT. Demografsko in socialno področje. Aktivno prebivalstvo po Anketi o delovni sili – četrletni podatki. Delovno sposobni glede na aktivnost in mere aktivnosti po starostnih skupinah, spolu in kohezijskih regijah, Slovenija, četrletno. Dostopno na: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0762003S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/02_07008_akt_preb_po_anketi/01_07620_akt_preb_ADS_cetrtr/&lang=2 (13. 11. 2013)

SURS (2013m). Število prebivalcev ter število delovno aktivnih prebivalcev prek študentskega dela po starostnih razredih. Interna dokumentacija. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije (Irena Svetin).

ZRSZ (2013). Število in struktura registriranih brezposelnih oseb. Interna dokumentacija. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (Viljem Spruk).

MDDSZ, ZRSZ (2013). Mladi in trg dela. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/_files/4809/mladi_in_trg_dela.pdf